Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Agustin Legorburu Uriarte

Amorebieta-Etxano, Bizkaia (1928)

Aurkibidea

Biografia

Iurretako Oromiño auzoan jaio zen, baina 6 hilabete zituela Etxanoko Uruminera joan zen. Aita Garaikoa zuen eta ama Oromiñokoa. 12 neba-arreba izan ziren. 28 urterekin Etxanoko Arrinda auzoko Etxetxikira ezkondu zen. Gerran garai gogorrak bizi zituzten: Deriora eta Sopuertara joan ziren ebakuatuta, bi anaia gerran izan zituen, arreba bat Frantzian... 11 urterekin hasi zen lanean etxean lagundu ahal izateko eta beste baserri batera joan zen morroi lanetan. Gerora, harrobian egin du lan, Izarren eta Ekin kooperatibetan; azken horretan, 1962. urteko sorreran parte hartu zuen. Zornotzako ahotsak proiektuan parte hartzeaz gain, Zornotzako toponimia eta euskara jasotzeko elkarrizketak ere egin zaizkio.

Zintak

AMO-030

- **Proiektua**: Zornotzako toponimia
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Iruarrizaga, Rakel - Olabarri, Ane
- **Data**: 2008-01-03
- **Iraupena**: 28 min
- **Euskarria**: Audio digitala
- **Kodifikatzailea**: Agirrebeña, Aintzane
- **Emalea**: Olabarri, Ane

AMO-072

- **Proiektua**: Zornotzako aditz-eren karinkara
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Zelaieta Gerediaga, Luis Mari
- **Data**: 1988-08-02
- **Iraupena**: 61 min
- **Euskarria**: Audio digitala
- **Kodifikatzailea**: Sapsootham, Itziar
- **Emalea**: Amorebieta-Etxanoko Udala

AMO-104

- **Proiektua**: Zornotzako ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Goiria Mendiolea, Nerea
- **Data**: 2011-03-31
- **Iraupena**: 70 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Goiria Mendiolea, Nerea

- **Transkribatzailea(k)**: Goiria Mendiolea, Nerea

AMO-126

- **Proiektua**: Zornotzako ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Goiria Mendiolea, Nerea
- **Data**: 2012-03-14
- **Iraupena**: 58 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Etxazarra, Ainhoa

AMO-156

- **Proiektua**: Amore bi eta ETXANO
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Polo Gerrikabeitia, Mikel
- **Data**:
- **Iraupena**: 31 min
- **Euskarria**: Audio Analog
- **Kodifikatzailea**: Unamuno, Arianne
- **Emalea**: Polo Gerrikabeitia, Mikel

AMO-157

- **Proiektua**: Amore bi eta ETXANO
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Polo Gerrikabeitia, Mikel
- **Data**:
- **Iraupena**: 32 min
- **Euskarria**: Audio Analog
- **Kodifikatzailea**: Unamuno, Arianne
- **Emalea**: Polo Gerrikabeitia, Mikel

Pasarteak

1. Gerra sasoiko bizipenak

- **Erref**: AMO-030/002
- **Iraupena**: 0:02:00. **Hasi**: 00:01:01. **Bukatu**: 00:03:01
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Bere lehenengo lanbidea "beranietan joatea" izan zela dio, eskola etxetik urrun zuten eta. Amak 12 ume izan zituen. Gerra sasoian senideak banatuta egon ziren: anaiak frontean, arreba Frantzian... Beraiek Deriora joan ziren ebakuatuta eta gero handik Sopuertara. Derioko seminarioan milizianoen kuartela egon zen. Mutikoak hara joaten ziren platerarekin eta "rantxoa" ematen zieten. Sopuertatik etxera itzuli zirenean, miseria.

2. Urumin baserriak

- **Erref**: AMO-030/003
- **Iraupena**: 0:00:29. **Hasi**: 00:03:01. **Bukatu**: 00:03:30
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:
28 urtera arte Urumin auzoko Urumin baserrian bizi izan zen. Ura pasatzen zen izen bereko bi baserrien erditik; baserri bata Etxanokoa zen eta bestea Zornotzakoa.

3. Inguruetako auzoak

- **Erref**: AMO-030/005
- **Iraupena**: 0:00:34. **Hasi**: 00:05:39. **Bukatu**: 00:06:13
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:
Inguruetako auzoak: Larrabe, "Astitxe" (Asteitza)...

4. San Martin ermita eta ingurua

- **Erref**: AMO-030/007
- **Iraupena**: 0:01:33. **Hasi**: 00:07:06. **Bukatu**: 00:08:39
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eraikuntza erlijiosoak
- Euskara » Bilketa linguistikoa » Toponimia
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:
San Martingo basoa. San Martingo ermita auzolanean konpondu zuten. Bera ere ibili zen, ordurako erretiroa hartuta zegoenez, astia zuelako. Hamar haritz dauzka San Martingo landak eta egun-pasa joateko prestatu zuten, mahai eta guzti. Iturria ere jarri zuten 1985ean.

5. Arrinda auzoko eta inguruetako basoen izenak

- **Erref**: AMO-030/009
- **Iraupena**: 0:00:48. **Hasi**: 00:08:46. **Bukatu**: 00:09:34
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Bilketa linguistikoa » Toponimia

Laburpena:
Arrinda auzoko eta inguruetako basoen izenak.

6. Gerratean hildako ugari Ganzabalen

- **Erref**: AMO-030/010
- **Iraupena**: 0:00:29. **Hasi**: 00:09:34. **Bukatu**: 00:10:03
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Ganzabal tontorrean jende asko hil omen zen gerra sasoian. Osabek kontatzen zuten hildakoen gurdikadak atera zituztela hiru astean.

7. Gerraostean dirua nonbaitetik atera behar

- **Erref**: AMO-030/011
- **Iraupena**: 0:01:26. **Hasi**: 00:10:03. **Bukatu**: 00:11:29
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Lanbideak » Etxeginak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Aita hargin ona zen. Zornotzatik Durango aldera dagoen Ibarreko zubia berregiten ibili zen, gorriek gerra sasoian apurtu egin zuten eta. Baldintza txarretan ibiliko zen lanean eta gaixotu egin zen. Etxean pobrezia ezagutu zuten, aitaren soldatarik ez zuten eta. Gerraostean balen zorroak ("kaskilloak") batu eta saldu egiten zituzten diru apur bat ateratzeko.

8. Anaia bi errekan ito

- **Erref**: AMO-030/013
- **Iraupena**: 0:00:56. **Hasi**: 00:12:36. **Bukatu**: 00:13:32
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Bilketa linguistikoa » Toponimia
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Berroetako erreka. Ibaizabal edo Errekabarreneta. 11 eta 13 urteko bi anaia, seniderik gazteenak, errekan itota hil zitzaizkion. Amak 12 ume izan zituen.

9. 11 urterekin morroi; eskolara gutxi

- **Erref**: AMO-030/015
- **Iraupena**: 0:01:52. **Hasi**: 00:13:48. **Bukatu**: 00:15:40
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Bizimodua nonbaitetik atera behar eta 11 urterekin morroi joan zen. Ugazabandreak egunero eskolara bidaliko zutela agindu zien, baina ez zuen

eskolarik ikusi. Oso gutxi joan zen eskolara. Geroago Larrabera joaten zen neguan, gizon batengana, gau-eskolara. Etxanon zegoen eskola, baina bera ezin zen hara joan ordaindu egin behar zelako. Anaia gazteagoak han ibili ziren.

10. Amorebieta-Etxanoko erroten izenak

- **Erref**: AMO-030/016
- **Iraupena**: 0:02:50. **Hasi**: 00:15:40. **Bukatu**: 00:18:30
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Bilketa linguistikoa » Toponimia
- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:
Inguruko erroten izenak.

11. Amorebieta-Etxanoko ermitak

- **Erref**: AMO-030/017
- **Iraupena**: 0:00:57. **Hasi**: 00:18:30. **Bukatu**: 00:19:27
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eraikuntza erlijiosoak

Laburpena:
Inguruetako ermitak: San Martin, Santa Luzia, San Antolin (Epaltzekoa)...

12. Amorebieta-Etxanoko iturriak

- **Erref**: AMO-030/018
- **Iraupena**: 0:00:57. **Hasi**: 00:19:27. **Bukatu**: 00:20:24
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Bilketa linguistikoa » Toponimia
- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Artisauak

Laburpena:
Inguruetako iturriak: Larrabeko iturria, Tajueneko iturria... Tajuenekoak otarre-egileak ziren.

13. Amorebieta-Etxanoko troken izenak

- **Erref**: AMO-030/020
- **Iraupena**: 0:01:06. **Hasi**: 00:21:00. **Bukatu**: 00:22:06
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Bilketa linguistikoa » Toponimia

Laburpena:
Inguruetako troken izenak.

14. Gaztetako erromeria-lekuak; bolatokiak

- **Erref**: AMO-030/022
- **Iraupena**: 0:01:07. **Hasi**: 00:22:49. **Bukatu**: 00:23:56
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Aisia » Taberna giroa » Jokoak

Laburpena:
Gaztetan auzoetako erromerietara joaten ziren. Zornotzan erromeria egiten zen plazan. Leku askotan zeuden bolatokiak. Belatxikietara ere joaten ziren.

15. Mendian zehar egindako ibilaldiak

- **Erref**: AMO-030/024
- **Iraupena**: 0:03:22. **Hasi**: 00:24:05. **Bukatu**: 00:27:27
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Mendizaletasuna
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak

Laburpena:
Dimako Artaun auzotik gora ganadua edukitzen zuen eta kilometro asko egin izan dituela joan-etorrietan dio. Mendi-bide asko ezagutzen ditu. Dimako partean iturri bat egin zuten. Mendian egin izan dituen ibilbideak. Behin Santa Eufemiara (Markina) joan-etorri oinez egin zuen.

16. Lan kontuengatik asko bidaiatua

- **Erref**: AMO-072/003
- **Iraupena**: 0:01:29. **Hasi**: 00:01:34. **Bukatu**: 00:03:03
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Aisia » Oporrak

Laburpena:
Lan kontuengatik eta, nazioartean egon izan da Agustin. Parisen egon zen mundu-mailako azoka bisitatzeko. Milanera ere eraman zuten lanetik.

17. Mendizaletasuna

- **Erref**: AMO-072/004
- **Iraupena**: 0:00:51. **Hasi**: 00:03:03. **Bukatu**: 00:03:54
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Mendizaletasuna

Laburpena:
Mendia asko gustatzen zaio eta Frantziarekin mugan dauden muga guztiak ezagutzen ditu.

18. Animali-azoka guztiak ezagutzen ditu

- **Erref**: AMO-072/005
- **Iraupena**: 0:05:16. **Hasi**: 00:03:54. **Bukatu**: 00:09:10
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:
Burgoseko eta Miranda de Ebroko azokara joaten da maiz, animaliak erostera. Asturiasen eta Cantabrian ere ibili da azoketan. Elgoibarren eta Zumarragan azoka onak egoten dira. Beste batzuk: Iruñan, Agurainen, Urbasan, Elorrion...

19. Cantabriako animalia-azokak

- **Erref**: AMO-072/006
- **Iraupena**: 0:03:05. **Hasi**: 00:09:10. **Bukatu**: 00:12:15
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:
Torrelavegan ganadu-azoka bat dago eta bertara joaten direnean eguna nola pasatzen duten kontatzen du. Reinosara ere joaten dira eta bertan geratzen dira lotan. Ramales eta Solaresen ere daude azokak.

20. Garai bateko Zornotzan giro ederra zegoen

- **Erref**: AMO-072/008
- **Iraupena**: 0:02:59. **Hasi**: 00:12:35. **Bukatu**: 00:15:34
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa

Laburpena:
Bera gaztea zeneko Zornotzako giroa gogoratzen du. 13-14 urterekin ez ziren tabernara joaten, baina giroa ikusten zuten. Jendeak etean afaldu, alkandora zuri garbia jantzi eta kalera ateratzen zen. Giro naturala eta osasuntsua zegoen.

21. Garai bateko nobioak

- **Erref**: AMO-072/009
- **Iraupena**: 0:02:17. **Hasi**: 00:15:34. **Bukatu**: 00:17:51
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea

Laburpena:
Garai batean, emakumeak ondo tapatuta joaten ziren. Nobiotn urte asko egotea harreman intimorik gabe, gogorra izaten zen. Neska-laguntzea.

22. Baserritarrei "artaburu" deitzen zieten

- **Erref**: AMO-072/011
- **Iraupena**: 0:01:51. **Hasi**: 00:18:27. **Bukatu**: 00:20:18
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea
- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:
Frankismo garaian ezin zen euskaraz hitz egin Zornotzan. Euskara guztiz zapalduta egon zen, baina baserri munduan ondo mantendu zen. Baserritarrei "artaburuak" deitzen zieten eta alde batera uzten zituzten kaletarrek. Gaur egun kaletarrak eta baserritarrak lagunak dira eta ondo konpontzen dira.

23. Eskolara 8 urtera arte

- **Erref**: AMO-072/013
- **Iraupena**: 0:01:48. **Hasi**: 00:22:06. **Bukatu**: 00:23:54
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:
Eskolatik piper egitea zaila zen. Ez zirenean joaten, baserrian laguntzeko izaten zen. Gerra hasi zenean 8 urte zituen eta gerraostean (11 urterekin) morroi joan zen beste baserri batetara. Ez zen eskolara gehiago joan.

24. Etxanoko aditzak eta hitanoa I

- **Erref**: AMO-072/015
- **Iraupena**: 0:06:21. **Hasi**: 00:24:03. **Bukatu**: 00:30:24
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua

Laburpena:
Etxanoko aditzak eta hitanoa

25. Etxanoko aditzak eta hitanoa II

- **Erref**: AMO-072/016
- **Iraupena**: 0:06:29. **Hasi**: 00:30:24. **Bukatu**: 00:36:53

- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua

Laburpena:
Etxanoko aditzak eta hitanoa

26. Etxanoko aditzak eta hitanoa III

- **Erref**: AMO-072/017
- **Iraupena**: 0:07:46. **Hasi**: 00:36:53. **Bukatu**: 00:44:39
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua

Laburpena:
Etxanoko aditzak eta hitanoa.

27. Etxanoko aditzak eta hitanoa IV

- **Erref**: AMO-072/018
- **Iraupena**: 0:09:21. **Hasi**: 00:44:39. **Bukatu**: 00:54:00
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua

Laburpena:
Etxanoko aditzak eta hitanoa.

28. Etxanoko aditzak eta hitanoa V

- **Erref**: AMO-072/019
- **Iraupena**: 0:05:17. **Hasi**: 00:54:00. **Bukatu**: 00:59:17
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua

Laburpena:
Etxanoko aditzak eta hitanoa.

29. Etxanoko aditzak eta hitanoa VI

- **Erref**: AMO-072/020
- **Iraupena**: 0:01:43. **Hasi**: 00:59:17. **Bukatu**: 01:01:00
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua

Laburpena:
Etxanoko aditzak eta hitanoa

30. Gerran neba-arrebak bananduta

- **Erref**: AMO-104/005
- **Iraupena**: 0:01:17. **Hasi**: 00:06:27. **Bukatu**: 00:07:44
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:
Gerra Zibilak bere anaia Lizarran harrapatu zuen soldadu zegoela. Etxekoak banandu egin ziren: eurak Deriotik Sopuertaraino joan ziren ebakuatuta, ahizpa bat Frantziara, anaia bat tifusak jota Basurtuko ospitalera, beste anaia bat Balmasedako frontean...

31. Durangoko eta Gernikako bonbardaketak hurrean sentitu

- **Erref**: AMO-104/006
- **Iraupena**: 0:01:01. **Hasi**: 00:07:44. **Bukatu**: 00:08:45
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Durangoko bonbardaketa hurretik bizi izan zuen; San Migel auzoko gizon bat behiekin zegoela hil zuten. Gernikakoa izan zenean, dotrinara zihoan, eta zaratak bertatik entzun zituen.

32. Derion ebakuatuta

- **Erref**: AMO-104/007
- **Iraupena**: 0:01:31. **Hasi**: 00:08:45. **Bukatu**: 00:10:16
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:
Gerra zibileko ebakuazioan txarto pasatu zuten, familia handia ziren-eta. Derioko seminarioan, milizianoen batailoi bat zegoen eta bertara joaten ziren jateko bila, ebakuatuta joan zirenean. Izan zuten gosea negargarria zela dio.

33. Benetako gosea

- **Erref**: AMO-104/008
- **Iraupena**: 0:01:19. **Hasi**: 00:10:16. **Bukatu**: 00:11:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Benetako gosea ezagutu zuten. Bera soldadu zegoela, 1950. urtean, jarri zuten ogia salgai. Bere aita hargina zen, etxegilea, baina gerra apurtutako Ibarrako zubia konpontzen zebilela gaixotu egin zen.

Transkripzioa
- Ta gero egon zan hamen gosie, baia gosie e! Neu soldau nauela ogixe benta librien pareu zen, cincuentan. Soldau nauela neu Burgosen, bai. Baia txarto-txarto, "miseria". Biherrik bez, gero paseu jakun aitte euki giñun [...] ofizial bat, hargiñe, etxegiñen-eta ibiltzen zana ta hasi zen biharrien, Iberreko zubixe, Iberreko zubixe bakizu zein den? Hori gorrixen bota ein zeren, ba bonbiaz, apurtu. Ta haren kostruziñoan joan zan, hargiñe zan ta biherrien, ta hotza zera ta zer jan edo zer eitten ete zeren, ze erropa-edo, ta alderdixe paralisixek harrapau otson ta gero txarto, bakizu "miseria".

34. 11 urtegaz morroi

- **Erref**: AMO-104/009
- **Iraupena**: 0:02:29. **Hasi**: 00:11:35. **Bukatu**: 00:14:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:
Mutikotan inguruko fronteetako bala-kaskilloak batu eta saltzen zituzten. Guztira 8 egunez ez ei zen joan eskolara. 11 urtegaz joan zen morroi ondoko auzoko baserri batera eta lau urte eta erdi egin zituen bertan. Lehen urtean 100 pezeta irabazi zituen;: gero 30 ogerleko, 150 pezeta.

Transkripzioa
- Gero ba gu mutikotan, hamen egon zan frente fuerte bat, hamen San Migeldik, hor San Migel mendixetan, Urremendin, Zabalen-ta, eta hor hainbeste tiro bota zebelez, bala-kaskilloak egoten zien, eon zien, ta harek batuten giñuzen ta saldu, apur bet zertzeko, ta gero biherrera, hona ta bestera ta ba eskolara zortzi egunien ez nitzen joan ni, ta defendidu naz, ez dekot. Ta gero hamaika urtegaz krixeu.
- Hamaika urtegaz?
- Bai. Ta gero ba [Akusandik] esan osten, nire bille etor zanien, nire amari ta eitteri esan otsien: "hau geuk botako dogu eskolara ta geuk ez daitz zer ta". Nik ez dakit zein aldetan eskolie egon zan, ez eskolarik ez Jesukristorik. Goizien seietan jagi, behixek batu, hor beheko etxe baten egon nitzen, kondorra dauena, kondor, hametxe Ibarrako zubi ondoan, ta hortxe egon zan basarri edar bat ta horra. Ta goizien seiretan jagi, behixek batu eta zortziretako tranbire, tranbixe etorten zan Zorrontzaraiño, ta a hara esnie eroan biher etxietako, ta handik etorri ta biher. Ta penarik handixena dekot haixe denporie, krixeu egon nitzena, baie nire amak euki bazeuen nire jaten emoteko, ez osten botako krixeu, baia ez egoan ezer ta. Ta pena haixe dekot, sikeran hairexek urtiek.
- Zemat denpora egon ziñen ba?
- Lau urte eta erdi. Bai, lelengo urte bixen ehun pezeta urtien irabazten nittuen.
- Ta ehun pezetak zetako emoten eben, ba?
- Ba amari pagetako, nire soldatie urtekoa. Ta gero hogeta hamar ogerleko,

ehun eta berrogeta hamar pezeta. Bai miserixe, hamen egon ginttezan matxakeute pobriek. Oin "que hay" esaten da, baia orduen ezin leiken esan ezer. "Total-total dominaus".

35. Ekin kooperatiba zabaldu zuten

- **Erref**: AMO-104/010
- **Iraupena**: 0:03:17. **Hasi**: 00:14:04. **Bukatu**: 00:17:21
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak

Laburpena:
Morroi aritu ostean basoko beharrei ekin zien. Gero, Etxanoko harrobi batean hasi zen. Ezkondu ostean, Izarra lantegira joan zen beharrean. 6 urtetara, 1962. urtean, kooperatiba bat jarri zuten martxan, Ekin.

36. Zornotzak Etxano ostu zuenekoa

- **Erref**: AMO-104/013
- **Iraupena**: 0:00:50. **Hasi**: 00:20:27. **Bukatu**: 00:21:17
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Herri-lurrak eta lur pribatuak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Udala

Laburpena:
Etxanoko herria ostu egin zutela dio. Beraiek ez zuten nahi izan Zornotzagaz batzerik, baina Francoren sasoia zenez, eta agintean zeudenak Francoren aldekoak zirenez, ezin zuten ezer egin.

Transkripzioa
- Geure herrrixe be ostu /eiskuen/ ein zoskuen, Etxano herrixe izen zen. "El año cinquenta y uno"an, ni soldau etxera etorteko nauela.
- Ostu.
- Ostu! zera haixe izena emottiegaittik bakarrik, "Amorebieta-Etxano" ipinttiegaittik.
- Zuek ez zenduen gure izen Etxanokoak, iñundik iñora?
- Keba! gero be hainbet batzar be ein geñun, baia nundik.
- Zelan bizi izen zendun ha epokie, Zornotzagaz batutie-eta.
- Ba zer? guk ezebez, orduen ez euan txirristadarik eitterik. Francoan denporie zan, frankistek zien, alkate, teniente alkate, danak frankistek zien, ta hoixe, besterik ezebez.

37. Etxanon fusilatu eta preso hartutakoak

- **Erref**: AMO-104/014
- **Iraupena**: 0:02:33. **Hasi**: 00:21:17. **Bukatu**: 00:23:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:
Hainbat etxanoar preso hartu zituzten. Etxanon egon zen gizonik argiena eta ondratuena fusilatu egin zuten, abadearen, alkatearen eta alkateordearen sinadurak ez zituelako lortu.

38. Etxano herri aberatsa

- **Erref**: AMO-104/016
- **Iraupena**: 0:01:14. **Hasi**: 00:24:10. **Bukatu**: 00:25:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Herriaren nortasuna
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Udala
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Herri-lurrak eta lur pribatuak

Laburpena:
Etxanon gutxi batzuk agintzen zuten, eta haiek nahi zutelako batu ziren Zornotzako herriarekin. Etxanoko oso aberatsa zen, bestela ez zen Zornotzarekin batuko.

Transkripzioa
- Eta orduen Etxanon gitxi batzuk agindduten ebien?
- Eurek! Hainbeste gizon kartzelara sartu zeren. Hau kartzelara ta bestie kartzelara, bai eurek! bai jun zien, ademas gero propietarixo fuertiek egon zielez.
- Eurekripropietarixoak izenda ez jakien komeniduko Zornotzagaz batutie, edo bai?
- Horrek [...] analfabeto konpletoak zien ba-ta, "ignorantes". Haixe politikie, haixe politikie. Zornotzan euren politikeko alkatie ta euren pentseu eben, baia "de noche a la mañana, "pum!"": Zornotzara eroan Etxano eta kittu. Etxanok han eliza ondoan hasi, Zornotzako eliza ondoan hasi, han zubixen, ta harek etxe barrixek eindde dauzen llanure danak Etxano die, kontuek atara eizuz. Etxano aberatsa izen da, bestela euki ez bazuen ez zeuen eroango, hamen propietarixoak eta bueno. Oin propietarixo fuertiek, baia ni baiño hobeto ez die bizi. Bai gizona!

39. Etxerako itzulera gogorra

- **Erref**: AMO-104/018
- **Iraupena**: 0:01:09. **Hasi**: 00:27:06. **Bukatu**: 00:28:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:
Gerran, derrigortuta egin zuten alde; auzoko askok ere berdin egin zuten. Etxanon gelditu zirenek, ostera, ahal zuten guztia bereganatu zuten. Etxera bueltatzerakoan, txerrikeria aurkitu zuten.

40. Ostu beharra, jan ahal izateko

- **Erref**: AMO-104/020
- **Iraupena**: 0:02:20. **Hasi**: 00:29:37. **Bukatu**: 00:31:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ekonomia gerra garaian
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:
Gerra zibilean, neba-arrebak bananduta egon ziren. Sopuertan zeudela, akorduan du patata ostu zutela, zerbait jan ahal izateko. Arreba zaharrenak Bilbon neskame zebilela, Frantziara egin zuen alde. Gerraostean denak etorri ziren bueltan.

41. Fronteko gutunak

- **Erref**: AMO-104/021
- **Iraupena**: 0:00:53. **Hasi**: 00:31:57. **Bukatu**: 00:32:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Aisia » Kultura » Irakurtzea

Laburpena:
Gerran, neba-arrebak non zeuden ere ez zuten jakin. Noizean behin karta batzuk heltzen ziren frontetik. Bere gurasoek ez zekiten irakurtzen, aitak sinatzen baino ez; hori dela-eta, beste norbaitek irakurri eta idatzi behar izaten zituen gutunak.

Transkripzioa
- Zure ama eta aitte bittartien jakin barik nun dauzen seme-alabak-eta?
- Ba klaro. Frentien dauena zelan jakingo zauen nun dauen? Eskribiten zien halako baten kartaren bat, baia. Idatzi eitten zeuen bai.
- Ta zure amak eta aittek jakin eben leiduten?
- Ez amak letra bat bez; ta aittek, on be akordetan naz, bere firmie eitten jakin zeuen, baia beste batek einde leiduten ez zeuen jakin. Bai!
- Nok leiduten bazen eta eskribidu?
- Honbre, ba gaztiek-edo bai. Hau nire anaixe zaharrenak be hori be honbre, "escolastico ese", manejetan giñen, manejetan giñen, bai gizona!

42. Gose eta jeneroa entregatu behar

- **Erref**: AMO-104/022
- **Iraupena**: 0:01:40. **Hasi**: 00:32:50. **Bukatu**: 00:34:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Gerraostean gosea izan zuten: labrantza gutxi denentzako nahikoa ez. Nahiz eta errentadorak izan, etxeko jeneroa Etxanoko herrira entregatu behar izaten zuten Kaitanan. Orduan agintarien ganaduek asko jaten zutela dio.

Transkripzioa
- Eta herrire buelte ziñenien, gerraostie gogorra etxera buelteta, Urumiñera?
- Bai, gogorra, gosie, honbre! Ta honek propietarixoak, baserrittar fuertiek horrek hartzen zebelez jeneroa.
- Soloatakoa-eta be ez zenduen hartzen zuek?
- Bai, baia labrantza txikixe, eskasa, hor goizen, txikixe eta eskasa-ta famili handixe ta zera, ezebez. Bai, ezebez bai, batzen giñun ta gero danok.
- Baia artoa ta garixe ta babie-ta eukiko zenduen.
- Bai noberak gure deuen beste ez, gitxi urterako. Ta txarri bet hiltze zan etxien, eta harexeaz ze eitten zeñun ba? ensegida amaittuten zan!
- Ta zuek ez ziñien propietarixoak eta orduen, zuek errentadore moduen entrege ein biher izeten zenduen?
- Bai, bai, bai, bai. Herrire. Bai bai, ez dotsien beittuten. Baia ni akordetan naz, guk herrire entrege, Etxano orduen, ta Kaitanara entregeu, han almazen handi bet, hara danok burdixekaz joanda, ta honen alkate, teniente alkate honen ganauek lar jaten zerien [...]. Handik eurek "pa casa", bai, patatie eta garixe eta artoa ta dana entregeu biher.

43. Errotara gauez

- **Erref**: AMO-104/023
- **Iraupena**: 0:00:50. **Hasi**: 00:34:30. **Bukatu**: 00:35:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:
Errotara gauez joaten ziren ezkutuan. Ibarruriko (Muxika) Mauma auzoko Oxinbaltza errotara, Iurretako Oromiño auzoko Erdikoerrota eta Bekoerrotara eta Muxikako Okara joaten ziren.

44. Etxanoko 7 errotak prezintatuta

- **Erref**: AMO-104/025
- **Iraupena**: 0:02:17. **Hasi**: 00:36:24. **Bukatu**: 00:38:41
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:
Etxanoko errotak prezintatuta egon ziren. Zornotzara bidean sei errota daude, banan-banan aipatzen ditu. Nafarroakoa zen zazpigarrena. Ibarruriko (Muxika) Mauma auzoko Oxinbaltza errota prezintatuta egon arren, zabaldu egiten zuen bertako Pedrinek. Errotaria ehotako hamarrenagaz gelditzen zen.

Transkripzioa
- Prezintoak be apurtu edo kendu, ipini ta bai, bai. Etxanon? Etxanon dauz linean Zorrontza orduko sei errota: Altziber, Aritzako errota, Biriñekoa hiru, Panaderixe lau, Txolonena bost, ta Jeubarriko sei errota. Han Durungoko kamiñora orduko, ta gero Nafarroakoa zazpi, Nafarroa be Etxano zan. Nik esan dotsuana zubi ondotik Nafarroa da, Nafarroako zelaixek, ha be Etxano da, zazpi errota, bai.
- Ta danak prezinteute.
- Prezintaute. Oxinbaltzeko be prezintaute egon zan, baia manejetan zien harek edo unteu edo kristoak, Pedrin, Pedrin, bu! "¡que salvaje de hombre!". Hak astoa lotu ta zorroa-ta, zera, killo bi eskuen ibiltteko moduen zorro bueltie, zan, bai!
- Zu joaten ziñen askotan zorroagaz?
- Bai nik hainbeste, oniño Joneri esaten netsen zapatuen: "Hi, handik Urumiñetik hona etorten gentozen gau hutsien gu, goizaldien etxera.
- Astoan?
- Bai, astoan.
- Zenbat eroaten zenduen?
- Joño ba, berrogeta hamar killo edo hirurogei, astoa segun zelako asto fuertie edo zelakoa dan.
- Eta ixotu ta dana etxera?
- Ez, /pentsetot/ pentsetan dot hamarrik bat /kentzetsela/ kentzen zotsela, osake dirue barik eurek /kentzetsen/ kentzen zotsen euren biherrerako hamarrik bat.
- Eta urune bakarrik hartzen zenduen, txokorrak-eta ez zenduezan eta ekarten?
- Txokorrak garandute eroaten artoa, bai ta garixe ta artoa garandute, bai.

45. Gari-jotea

- **Erref**: AMO-104/026
- **Iraupena**: 0:01:28. **Hasi**: 00:38:41. **Bukatu**: 00:40:09
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:
Gari-jotea oso gogorra zen. Harri-losak jartzen zituzten eta dozena erdi gizon aritzen ziren horretan. Ostean, kaxan gordetzen zuten.

46. Arto-atalak: lastamarrarako, erretzeko...

- **Erref**: AMO-104/027
- **Iraupena**: 0:01:33. **Hasi**: 00:40:09. **Bukatu**: 00:41:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artoa
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura

Laburpena:
Arto-kapatxagaz lastamarra egiten zuten, oherako koltxoia. Arto-bizarrak erre egiten zituzten. Txokorrak su egiteko erabiltzen ziren.

47. Tabakoa erein

- **Erref**: AMO-104/029
- **Iraupena**: 0:01:47. **Hasi**: 00:41:56. **Bukatu**: 00:43:43
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Bizioak

Laburpena:
Etxanoko etxe batean tabakoa ereiten zuten. Zelan tratatzen zen azaltzen du. Tabakalerara saltzen zuten gero. Ez ei da gaitza tabakoa ereitea.

Transkripzioa
- Hemen iñoz Etxanon tabakoa erein izen da?
- Bai. Bai, hortxe Bañeratik joan ta Etxanorantza joan eta lelengo etxien, Juan Irakulisek. Bai.
- Ta zelan ereitten zan? bakizu zelan ze tratamentu-ta.
- Erein. Gero zimintteran erein ta ta gero transplanteu, ba azak eta tomatiek-eta ipinten dien moduen soloan.
- Ta gero siketu-eta.
- Siketu ta gero kamaran ipintten zien zutunik, osake hamendik heldu illarak ta apur bet siketzen zienien, eurek tabakaleratara eroaten ostien, bai. Juanitak eukitten zeuen.
- Orduen merkature begire, berantzat barik saltzeko gero.
- Saltzeko, saltzeko, bai, baia berak be fumeten zeuen, ba "más malo que".
- Txarra bai?
- Txarra!
- Ba zu be probenikoa zara.
- Ba "claro que si". Ba ez da geuze gatza tabako-orrixe landarie hartzie, ez keba.
- Ta orduen hamengo lurrek balixo dabe horretako, haiziek-eta.
- Bai. Osake ademas hazixe emoten dotsu punten loriek ereitteko ta ziminteran piperra eraitten dan moduen erein ta gero transplantie ein. Bueno ez zeuen emongo osake diru handirik ze beste batzuk be ein ez eitteko, ze hori geuze erreza da eittie, bai gizona.

48. Tranbia; plazara saltzera

- **Erref**: AMO-104/032
- **Iraupena**: 0:02:53. **Hasi**: 00:45:07. **Bukatu**: 00:48:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autobusak
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak

Laburpena:
<p>Bere ama domekero joaten zen Zornotzako plazara bendejarekin, horrela errekaduak egiteko dirua ateratzen zuten. Durangorako tranbia gerra aurretik egon zen, bonbardaketetan apurtu egin baitzituzten bideak. Gerraostean Bilboranzko noranzkoan zegoen, behin San Mamesera joan zen partidu bat ikusten tranbian. Zeanurira ere joan zen bertako errota batera. Bilboko plazara

erregaterak eta esne-saltzaileak joaten ziren. Zornotzako merkatu-plaza parkeko arbolapeetan eta udaletxe aurrean ezagutu du.</p>

Transkripzioa
- Bendejerie zanak, gure ama diarixo joaten zan diarixo, domeketan, Zornotzan plazie. Ta eroaten zeuen porruek edo patatie asko eukitten zeuenien edo babie askotxu eukitzen zeuenien, errekaduek eitteko dirue hartuten zeuen, bai.
- Ta Durengora tranbixen-edo.
- Tranbixe Durengora ez dot ezetu nik, bueno ezetu dot gerra eurrien. Ta gerraostien etorten zan Zornotzaraiño, ze honek biok aputu ein zezan bonbardeoagaz ta zerakaz, baia Zorrontzaraiño bai. Zorrontzara nik eukiko nittuen hamasei urte? hamasei, hamazazpi igual ez. San Mamesera joan nitzen partdiue ikusten tranbixen, haixe akordue dekot, bai, bai. Ta joanda nau Zeanuriraño ba errotara, arto-zakue artu eta ixoten. Zeanurire allegetan gauzela baño arintxuau, kamiño zaharretik, errotie ta hareixeño-ta, hamengoa miserixe zan.
- Ta ama ez zan joaten Bilbora-edo bendejiegaz?
- Ez, ez. Bilbora joaten zien ba erregeterak esaten jakien horrek erosten zittuezan baserrixen arrutzek ta bendeja onak-eta, bai Etxanotik Bilbora letxeruek be bi egon zien, esnie.
- Ta zuek be esnie saltzen zenduen?
- Bai apur bet. Bueno segun, behixe txahala eindde edo zelan egoten zien, bai. Eta letxeru bi Bilbora joaten zienak be bai.
- Ta plazie nun euen Zornotzan plazie?
- Bueno nik ezetu nauen parkien, lelengoko ezetu neuena, ta gero aiuntamientuen eurrien ta han azpixen, oin hori dana kendute dau.
- Hori neuk ezetu dot.
- Bai ba, bai ba. Zuk ezetuko ez dozu ba! gero hor be.
- Orduen aiuntamientukoa antziñeko kontue da be bai.
- Bai, bai ta nik ezetu neuen parkien arbolapietan eb bai.
- Arbolapietan ta eurixe zanien-edo?
- Ba ahal dan bezela, ahal dan bezela, ez zeuan hamen, ahal dan bezela zan, bai.

49. Etxanoko tabernak eta dendak

- **Erref**: AMO-104/034
- **Iraupena**: 0:02:24. **Hasi**: 00:49:35. **Bukatu**: 00:51:59
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Errazionamendua miseria hutsa zela dio. Etxanon ez zuten non jaso errazionamendua eta Zornotzara joaten ziren. Etxanon zeuden taberna-dendak, estankoak... aipatzen ditu. Alondegia ere bazuten. Tela-dendak eta aparteko dendak Zornotzan zituzten.

50. Abarketak elizpean jantzi barrura sartzeko

- **Erref**: AMO-104/035
- **Iraupena**: 0:01:02. **Hasi**: 00:51:59. **Bukatu**: 00:53:01
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak

Laburpena:
Mezara joatea derrigorra zen. Abarketak lepotik jarrita joaten ziren elizpean janzteko. Abadea, ostera, lumadun zapatekin joaten zen, beraien hotzak jota zeuden bitartean. Don Timoteo eta don Luis Goiria abadeak ezagutu zituen.

Transkripzioa
- Mezara derrigor e! Abarketak ipini zamatik, ez zeuen beste oiñetakorik-eta. Elizpien jantzi, atzera kendu ta etxera, Ta abadiek zapatille lumezkoakaz, abrigu edarragaz, ta gu papauek moduen hotza tragetan elizan. Ez, horrek, horrek lamentabliek die horrek kontetako be.
- Abadie ondo jantzitte?
- Abadiek harek zapatille lumezkoakaz-ta.
- Ze abade zan ba?
- Ba nik ezetu nittuen lelengokoak, don Timoteo eta don Luis Goiria, bai. Etxanokotarra zan ha be Goiria, Etxanokoa Goiria. Ta gero ba hainbet etor zien, ta harek harek pentsetan dozu hotz egoala eta mezeari itxaroten edo jentie? bai zera! gehixau, denpora gehixaun hantxe, hotza tragetan.

51. Elizaren indarra; "kandelerua"

- **Erref**: AMO-104/036
- **Iraupena**: 0:03:15. **Hasi**: 00:53:01. **Bukatu**: 00:56:16
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Hiletak

Laburpena:
Sermoi gogorrekin dardaraka hasten ziren. Infernu kontuak sinesten zituzten. Dotrinara domeketako bazkalostean joaten ziren. Etxanon dirua batzeko hiru plater pasatzen zituzten. Norbait hilez gero, domeketako 10etako meza nagusira joan behar izaten zuten, "kandeleru"ra, sepulturara.

Transkripzioa
- Mezak zelakoak izeten zien gogorrak-edo?
- Gogorrak ez, ba jentie dardarako eitten zeren sermoiaz.
- Bai? baia ze billurre abadieri?
- Bai ba. Ze esaten zen infernue ta infernue ta infernue ta infernue, ta jentie ba infernue, ene! dardaraka! Geur halan esango lekie, baten batek harrike eingo lezkizue. Bai. Horrek domineta euki zeuen herrixe, dominau.
- Baia siñestuten zenduen infernu kontuetan-eta?
-Topera! bai, bai, siñisti, siñistu. Zelan jaongo zara siñestu ezik edurre edo eurixe edo San Pedrora ta oiñetakoak igual etxien ba antzerakotxuek jantzitte ta horra behera orduko bustitte ta hantxe elizan, siñestu derrigor

ein biher dozu /bizu/ hori joateko elizara.
- Baiña joan be, siñestu ez arren derrigorr joan biher hori be egixe da.
- Exakto! Dotriñera? domeketan-ta? bezkaldu ta "la doctina". Haren papaukerixek entzuten. Bai. Ez naz ni aspaldixen ya itzitte nau elizara joatieri. Hemendik basora joaten naz Montecalvoraiño, neure rekorridotxue horixe da domeketan be ta hor San Martin dau ermintte bat, hantxe entzuten dot ermintten mezie bakarrik ta ondo.
- San Martiñen oin be egoten da?
- Ez, ez mezie baia neu bakarrik. Abaderik ez dot bihert nik mezie entzuteko. Hantxe egoten naz txakurre ta bixok ta "pa casa".
- Lehengo mezak-eta zelako zieten zien, Etxanon?
- Ba txakur handixe batzeko, harek ez zekien beste akordurik. Ta gero, ba persona bat hiltzen zanien hainbeste denporan kandeleruekaz, baia zetako? hara kandeleruetara botateko. Hiru plater pasetan zezan Etxanon.
- Hiru?
- Hiru.
- Danetara bota biher?
- Erriel bat badekozu hiru txiki hara. Osake "vaya miseria de esto".
- Eta esan dozu baten bat hiltzen zanian kandelerue?
- Bai, domeketan hamarretako meza neusixe joan biher, urte bi edo ez daitz zemat denporan izeten zan.
- Zer zan hori?
- Eroaten zeren euren manteltxue, mantel zurixe, hantxe kandeleru bi ipini, kandelakaz ta gero hara dekonak dekona. Bai.
- Sepulturiena?
- Bai sepulturie. Zera, panaderueri pagetako dirurik ez eta hara botateko ba egoten zana.
- Ta derrigor bota biher.
- Ba derrigor ostantzien zetako joango zara ba? Eske hain radikal kanbixe die geuzek.

52. Hil ostean egin beharrekoak

- **Erref**: AMO-104/037
- **Iraupena**: 0:01:38. **Hasi**: 00:56:16. **Bukatu**: 00:57:54
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Hiletak

Laburpena:
Etxeko norbait hil ostean, gaubeila egin eta arrosarioa errezatzen zen. Hileta osteko bazkaria egoten zen auzoko eta senitartekoentzat. Lepoan eramaten zuten gorpua lau andarek, auzoko gizonezkoek.

Transkripzioa
- Kanbixe die geuzek.
- Ta hori, hori ya hil ostien, baiña nonor hiltzen zanien zer ein biher izeten zenduen, zure aitte edo ama hil zanien, zer? bertan gabaz ze eitten zenduen etxien?
- Ba gaubelie. Ta gero ba errosarixo bat errezeu ba paittarra, tragotxu bet ein, berbaldi bet ein ta atzera beste errosarixo bat. Ta gero entierriuko bezkarixe izeten zan parientieri eta auzokoari-ta.
- Eta hor Etxanora nundik eroaten zenduen gorpue, diñot kotxe barik-eta?
- Ba lepoan. Lau andarik hartute. Hor bide zantarrak-eta.

- Ta ataute?
- Ba ataute ba, ataute lepoan hartute.
- Egoten zan baten bat arotzen bat-edo?
- Bai beti egon die eitteko zerak euren arotzerixek-eta zentroan beti egon die.
- Orduen hartun eta atauten lepo ganien?
- Lepo ganien.
-Ta andariek geure gun familiarrak izten die lehen be bai?
- Ez, lehen euzokoak.
- Edozein euzoko edo gizonezkoa?
- Bai, bai, gizonezkoak, gizonezkoak.

53. Harrobiko lanak; errementariak

- **Erref**: AMO-104/040
- **Iraupena**: 0:04:26. **Hasi**: 01:01:04. **Bukatu**: 01:05:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Etxeginak
- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak

Laburpena:
Harrobiko harea gorria zen, eraikuntzarako erabiltzen zen, porlanarekin nahasteko. Dozena erdi behargin ziren, denak bertakoak. Aitzur-buruarekin apurtzen zen harria, erraz apurtzen zen-eta. Aitzurrak errementariek egiten zituzten, hainbat zeuden. Garraioa kamioiek egiten zuten, lehenagoko harginak idiekin aritzen ziren.

54. Adreiluak lantzerakoan gaixotzen ziren harginak

- **Erref**: AMO-104/041
- **Iraupena**: 0:01:41. **Hasi**: 01:05:30. **Bukatu**: 01:07:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Etxeginak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak

Laburpena:
Hargin asko harria lantzerakoan, adreilua egiterakoan, harearen hautsarekin gaixotu egiten ziren. Boroa, Zornotza eta Santa Apoloniako (Iurreta) harrobietan egiten ziren adreiluak, labetarako adreiluak.

55. Harrobian lan asko eta jornal ona

- **Erref**: AMO-104/042
- **Iraupena**: 0:01:16. **Hasi**: 01:07:11. **Bukatu**: 01:08:27
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Etxeginak

Laburpena:
Harria ez zuten ebakitzen, apurtu bakarrik. Gaur egun abantaila handiak daude rotaflexagaz. Jornala beharraren araberakoa zen. Lan asko zuten asko eraikitzen zelako sasoi hartan.

56. Nesketan ermitetako erromerietan

- **Erref**: AMO-126/001
- **Iraupena**: 0:02:46. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:02:46
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea

Laburpena:
Gaztetan, sarritan joaten ziren ermitetako jaietara: Gorozikako Andra Mari eguneko erromeria, Oizeko San Kristobal egunera, Santa Eufemiara eta Urkiolara, besteak beste. Horrelako egunetan, neskekin batzen ziren dantzan egiteko.

57. Andrea San Martingo erromerian ezagutu

- **Erref**: AMO-126/006
- **Iraupena**: 0:03:49. **Hasi**: 00:14:18. **Bukatu**: 00:18:07
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak

Laburpena:
Auzoko batekin ezkondu zen Agustin. Garagarrileko (uztaileko) lehenengo domekan ezagutu zuen bere andrea izango zena, baina San Martin ermitako erromerian eskatu zion lehenengoz elkarrekin dantza egiteko. Orduan neskak bildur izaten ziren mutilari musu emateko edo ukitzeko.

58. Abadeak sexuari buruz galdetu

- **Erref**: AMO-126/007
- **Iraupena**: 0:02:37. **Hasi**: 00:18:07. **Bukatu**: 00:20:44
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Sexua

Laburpena:
Abadeek dena galdetzen zuten konfesatzera joaten zirenean. Aste Santuan misioak egiten ziren orduan. Behin, konfesatzera joan zen Agustin eta abadea sexuari buruz galdetzen hasi zitzaion.

59. Ondo jantzita erromerietara

- **Erref**: AMO-126/010
- **Iraupena**: 0:01:38. **Hasi**: 00:23:40. **Bukatu**: 00:25:18

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:
Karmenetakoak izaten ziren erromeriarik handienak. Basoko erromerien artean, Belatxikietakoa, Oizkoa, Santa Eufemiakoa eta Gorbeiakoa izaten ziren gustuekoenak. Arroparik onena janzten zuten erromeriara joateko eta baita bizarra moztu ere.

60. Gorputzaren garbi-ikuzia

- **Erref**: AMO-126/011
- **Iraupena**: 0:02:11. **Hasi**: 00:25:18. **Bukatu**: 00:27:29
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:
Trajetxo bat edukitzen zuten domeketan janzteko. Udan, beharrak egin ostean, errekan garbitzen zuten gorputza. Neskek, ostera, balde nagusiak erabiltzen zituzten gorputzeko garbi-ikuzia egiteko.

61. Udan errekara arrantzan

- **Erref**: AMO-126/012
- **Iraupena**: 0:00:53. **Hasi**: 00:27:29. **Bukatu**: 00:28:22
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza

Laburpena:
Udan errekara joaten ziren bainatzera. Karramarro, ezkailu eta arrankari ugari hartzen zuten Etxanoko errekan. Karramarroak eskuz harrapatzen zituzten eta ezkailuak eta arrankariak sareekin.

62. Ekaitza eta oinaztuak

- **Erref**: AMO-126/014
- **Iraupena**: 0:03:31. **Hasi**: 00:31:09. **Bukatu**: 00:34:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak
- Natura » Meteorologia

Laburpena:
Behin oinaztu batek jo zuen Oromiñoko etxean. Beste baten ere ikusi izan du Agustinek, morroi egon zen etxean hain zuzen. Ekaitza sumatzen zutenean, kandela bedeinkatuak pizten zituzten eta errezatzen hasten ziren. Abadeak kanpaiak jotzen zituten ekaitza zetorrenean.

63. Baso erromerietako tabernak

- **Erref**: AMO-126/016
- **Iraupena**: 0:01:44. **Hasi**: 00:38:44. **Bukatu**: 00:40:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:
Baso erromerietan taberna modukoak jartzen zituzten eta gurdiz eraman behar izaten zituzten piezak bertan montatzeko. Etxanon, Goriaren tabernara joaten ziren meza ostean. "Sol y sombra" eta galletak hartzen zituzten meza ostean.

64. Zinemara neskarekin

- **Erref**: AMO-126/017
- **Iraupena**: 0:02:43. **Hasi**: 00:40:28. **Bukatu**: 00:43:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak
- Aisia » Kultura » Zinema
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:
Zornotzan, parrokian eduki zuten zinema bat eta zubi ondoan beste bat. Zuri-beltzean izaten ziren pelikulak. Orduan, mutilek ordaindu behar izaten zieten neskei zinemarako sarrera. Ezin izaten zuten neskarekin tabernara joan, bekatua zen eta.

65. Emakumeek ez erre ezta prakarik jantzi ere

- **Erref**: AMO-126/018
- **Iraupena**: 0:01:19. **Hasi**: 00:43:11. **Bukatu**: 00:44:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:
Neska gutxi ikusten zen erretzen, eta baten bat ikusiz gero "pute zahar bat" zela esaten zuten. Emakumea prakekin janztea ere txarto ikusten zuten orduan. Garai hartan, militarrek eta elizak mugitzen zuten gizartea.

66. Dotrinara eskola baino garrantzitsuagoa

- **Erref**: AMO-126/019
- **Iraupena**: 0:00:50. **Hasi**: 00:44:30. **Bukatu**: 00:45:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:
Eskolara joan behar zutenean, beti zegoen beharren bat etxean egiteko; baina dotrinara joateko ez, derrigorrez joan behar izaten zuten.

67. Irratia eta egunkariak

- **Erref**: AMO-126/020
- **Iraupena**: 0:01:38. **Hasi**: 00:45:20. **Bukatu**: 00:46:58
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Irakurtzea
- Kultura » Aisia » Hedabideak » Irratia

Laburpena:
1960. urte inguruan ekarri zuten lehenengo irratia etxera. Piladuna izan zen, ez zeukaten argindarrik eta. Irratian partiduak eta arrosaioa entzuten zituzten. Egunkaria beti egon izan da, baina lantzean behin baino ez zuten erosten.

68. 1970. urtean lehenengo kotxea erosi

- **Erref**: AMO-126/022
- **Iraupena**: 0:01:47. **Hasi**: 00:47:46. **Bukatu**: 00:49:33
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autoak

Laburpena:
1970. urtean bidea egiten zuten auzoan eta orduan erosi zuen kotxea Agustinek. 86 mila pezeta ordaindu zuen kotxea orduan, "seiscientosa". Auzoko lehenengo kotxea izan zen.

69. Lagunekin hiketan eta abadeari berori

- **Erref**: AMO-126/024
- **Iraupena**: 0:03:08. **Hasi**: 00:50:47. **Bukatu**: 00:53:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Berorika
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:
Familian ez zuten inoiz hiketan egiten, baina beste familia batzutean neba-arrebek sarritan egiten dute. Agustinek lagunekin baino ez du egin. Abadearekin, ostera, berorika egiten zuten eta txapela ere kentzen zuten errespetu seinale. Medikuari eta udaletxeko langileei ere errespetu handia edukitzen zieten.

70. Lo kantak

- **Erref**: AMO-126/026
- **Iraupena**: 0:01:42. **Hasi**: 00:54:58. **Bukatu**: 00:56:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Ume kantak

Laburpena:
Umeek loak hartzeko kantak: "Obabatxue lo ta lo, zeuk orain eta neuk gero..." eta "Aititte dala tutulunberde, amama dala masuste..."

71. Eguneroko bizimodua eta jatorduak

- **Erref**: AMO-156/002
- **Iraupena**: 0:03:43. **Hasi**: 00:01:04. **Bukatu**: 00:04:47
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:
Goizetik jaikitzen ziren, zazpiak aldean, udan goizago ere bai. Antoniaren etxean baserritik bizi ziren. Agustinen etxean lantegira joaten ziren. Soroa, ortua eta abereak izaten zituzten. Artoa, baba, patata eta garia izaten zituzten. Eguerdian baba lapikoa jartzen zuten eta afaltzeko porrusalda, taloa eta esnea. Gosaltzeko taloa eta esnea jaten zuten. Domeketan garbantzuak jaten zituzten eta okela pixka bat ere bai.

72. Gariarekin suziria

- **Erref**: AMO-156/004
- **Iraupena**: 0:01:07. **Hasi**: 00:05:49. **Bukatu**: 00:06:56
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
- Baserria » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:
Etxanoko elizan auzoko asko elkartzen ziren. Gariarekin suziria egiten zuen Antoniaren aitak, bidean argi egiteko.

73. Apaizak ondo jantzita, beraiek ortozik

- **Erref**: AMO-156/005
- **Iraupena**: 0:01:24. **Hasi**: 00:06:56. **Bukatu**: 00:08:20
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:
Oinetako gutxi izaten zituzten eta lohia edo elurra bazen, ortozik joaten ziren elizara. Etxanoko apaizek jantzi onak izaten zituzten. Errespetuz tratatu behar izaten zituzten eta dirua eman behar izaten zieten.

74. Astebeteko soldatarekin olioa ere ezin erosi

- **Erref**: AMO-156/007
- **Iraupena**: 0:01:38. **Hasi**: 00:09:12. **Bukatu**: 00:10:50
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Ekonomia eta industria » Txanponak, diru-kontuak

Laburpena:
Jaiak eta domekak ilusioz hartzen ziren. 1945ean astebetean jasotzen zuen soldatarekin ezin zuen litro bete olio erosi.

75. On Timoteo eta on Luis apaizak

- **Erref**: AMO-156/008
- **Iraupena**: 0:02:23. **Hasi**: 00:10:50. **Bukatu**: 00:13:13
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:
Domeketan behar egitea bekatua zen. Lehenengo mezara joaten ziren beti. Apaizek galdu zutela elizarekiko errespetua diote. Dotrinara joandakoan, belarritik tira egiten zien on Timoteok. On Luis Goiria zen beste apaiza.

76. Apaizen zeregina

- **Erref**: AMO-156/009
- **Iraupena**: 0:00:57. **Hasi**: 00:13:13. **Bukatu**: 00:14:10
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:
Apaiz biek goizetan meza ematen zuten. Beste batzuek beharra zela egiten zuten begira egoten ziren. Arratsaldean, bazkalostean, ibilaldia egiten zuten. On Luis ehiztaria zen.

77. Anai bi ibaian ito

- **Erref**: AMO-156/012
- **Iraupena**: 0:01:55. **Hasi**: 00:17:13. **Bukatu**: 00:19:08
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak

Laburpena:
Hamaika eta hamahiru urteko anai bi ito egin zitzaizkion Agustini ibaian. Laidan ito ziren hiru mutiko aipatzen ditu.

78. Maria Victoria Ibañez Etxanoko maistra

- **Erref**: AMO-156/013
- **Iraupena**: 0:02:57. **Hasi**: 00:19:08. **Bukatu**: 00:22:05
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:
Antonia hamahiru urtera arte ibili zen eskolan. Maria Victoria Ibañez oso irakasle ona zela dio; asko olgatzen zutela. Egunero Bilbotik etortzen zen maistra trenez, meza entzun Zornotzan eta oinez ibiltzen zen Etxanora joan-etorrian. Ordaindu egiten zuten eskolara joatearren. Eskola nazionala herrian egoten zen eta ez zen ordaindu beharrik izaten. Eskola beterik egoten zen.

79. Ormaetxea fusilatu, Luzio kartzelan hil

- **Erref**: AMO-156/016
- **Iraupena**: 0:01:10. **Hasi**: 00:25:02. **Bukatu**: 00:26:12
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak

Laburpena:
Etxanoko gizonik argiena fusilatu egin zutela kontatzen dute, Ormaetxe abizenekoa. Alkatearen eta apaizaren sinadura bila joan ziren senideak, fusilatu ez zezaten, baina ez zuten sinatu. Luzio izeneko etxanoar bat kartzelan hil zen Cadizen.

80. Errotarik ez, udalak ura kendu zuelako

- **Erref**: AMO-157/001
- **Iraupena**: 0:01:10. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:01:10
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:
Errotara joaten zirenean, hamarrena kentzen zieten. Ez da errotarik geratzen, ura kendu baitzuen udalak 1955 inguruan.

81. Eguraldi egonkorragoa lehen

- **Erref**: AMO-157/003
- **Iraupena**: 0:02:28. **Hasi**: 00:02:20. **Bukatu**: 00:04:48
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Natura » Meteorologia

Laburpena:
Lehenago nekazaritzarako eguraldi hobea egiten zuela diote, orain landareek kokoa izaten dutela. Garia harriaren gainean lehortzen zuten, gero jotzeko. Eskuz baino, makinaz jotzen hasi ziren gero, gerraostean. Eguraldia egonkorragoa zela lehen diote.

82. Soldaduak baserrietara lanera janari truke

- **Erref**: AMO-157/006
- **Iraupena**: 0:03:08. **Hasi**: 00:06:38. **Bukatu**: 00:09:46
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Soldadutza
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Gerrarengatik Derion egon zenean, arrantxoa jatera joaten ziren Agustin eta bere familia. Etxanora gerraostean tarteka soldaduak joaten ziren lanera baserrietara, jatekoaren truke. Soldadutzan gosea pasatzen zutela dio Agustinek.

83. Isilik egoteko mehatxua

- **Erref**: AMO-157/008
- **Iraupena**: 0:01:28. **Hasi**: 00:11:56. **Bukatu**: 00:13:24
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:
Aitari gertatutako pasarte bat kontatzen du Agustinek, isilik egoteko mehatxua jaso zuenekoa.

84. Etxeko ekonomia emakumeen esku

- **Erref**: AMO-157/010
- **Iraupena**: 0:01:24. **Hasi**: 00:16:42. **Bukatu**: 00:18:06
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:
Beren familietan emakumeak ziren ekonomia eta dena eramaten zutenak.

85. Frontetik ihes egindakoak

- **Erref**: AMO-157/017
- **Iraupena**: 0:02:45. **Hasi**: 00:29:15. **Bukatu**: 00:32:00
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Agustinen anaietako bat ihesi etorri zen, frontetik ihesi. Zapata zaharrak zola gabe ekarri zituela gogoan dauka. Bere moduan gipuzkoarrek ere ihes egin zutela kontatzen du. Antoniaren etxera ere heldu zen ihesi zihoan soldadu nafar bat.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-11-18

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com